

Rusija, Anglija in Francija bi tega nikdar ne dovolile, najmanj pa Nemčija, sedanji zaveznik Italije. Ako člani italijanskega kluba prečitajo knjigo francoskega publicista Andreja Cherodema „L' Europe et la question d' Autriche un senil du XX siècle“ najdejo ondi več ko dovolj podatkov za dejstvo, da se hoče Nemčija razširiti preko Trsta in od tu dalje na Iztok. Ako pa gospoda Benatti in Hortis ne verujeta tem podatkom, pa se naj zaupno informujeta pri gospodih Wolfu in Schönererju, katera sta o pangermanskih težnjah popolnoma poučena. Potem izvesta, da se ti gospodje pomilovalno posmehujejo njihovim iredentistiškim željam. Velika Germanija treba Trsta zase; ona hoče gospodariti od Trsta do Hamburga in tako razširiti svoj kulturni in trgovinski vpliv tudi na Iztok do perziškega zaliva.

To so začeli spoznavati tudi v Italiji in jeden najresnejših italijanskih listov „La Stampa“ je nedavno opozoril na to pangermansko stremljenje, da potegne Avstrijo v nemško carinsko zvezo ter tako izvrši prvi korak do uresničenja velikonemških teženj.

„La Stampa“ je tudi izrekla, kako velikanski gospodarski poraz za Italijo bi bila ta pangermanska nakana. A list ni izvajal logičnih posledic iz tega. Prva logična posledica bi bila, da se odpravi iredentizem, kajti iredentizem dela samo gaz pangermanizmu.

Pangermani radi tega tudi dovoljujejo iredentovcem njih zabavo s peatoničnimi manifestacijami ter vplivajo vmes s svojim pangermanizmom. Kajti Germanom gre pred vsem za to, da ne dajejo pravic Hrvatom in Slovencem. Ko pa pride trenotek obračuna bodo Germani z jednim mahljajem podrli ves iredentizem.

Oni element, kateri se bori proti iredentizmu, in proti kateremu tudi iredentizem najstrupenejše pušice strelja, bi bil jedini faktor, ki bi se z uspehom zoperstavil tudi pangermanizmu in ga zamogel tudi odpraviti, ta element so Hrvatje in Slovenci.

Hrvatski gimnazij v Pazinu ni ne le delo pravičnosti, marveč tudi delo političnega silobrana. Kajti ne samo pravica, marveč tudi politična potreba zahteva zasnove hrvatskih in slovenskih šol v celem Primorju. Italijani, ki se temu protivijo, menijo morda, da služijo iredentizmu; v resnici služijo tendencam Wolfa in Schönererja. Zveza vseh hrvatskih in slovenskih pokrajin v jedno samostojno državno zvezo ob Adriji bila bi nepremagljiva trdnjava nasproti germanskim pobožnim željam.

Žal, da tega nečejo v naše veliko začudenje spoznati ne na Dunaju ne v Pešti. Toda pride dan, ko prisili dan potreba voditelje naše države do tega spoznanja. Tudi Madjari naj pazijo! Začasno podpirajo pangermani madjarsko politiko, katera jim služi, a Madjari se udajajo veliki iluziji, če menijo, da jim nemški tok prizanesa ali če celo menijo, da jim v odločilnem trenutku Nemci prepuste ves vpliv na Iztok, o katerem danes sanjajo . . .

Po iredentizmu posredno podpiran pangermanizem preti obstanku monarhije. Jedin o mi (Hrvatje in Slovenci)

jo zamoremo oteti in bomo to tudi storili — proti volji kratkovidnih državnih krmilarjev.

Politični pregled.

Državni zbor ni imel seje od petka do srede popoldne. V petek je dognal prvo branje investicijskega predloga, ki se je odkazala odseku, a pride bržčas šele po Veliki noči na dnevni red. Zasedanje bo trajalo do 28. marca. V tem času se namerava rešiti nekaj manjših predlog. Čehi silijo, naj pride na vrsto tudi zakon o žganju, kar se pa najbrž ne posreči, ker se tem Nemci upirajo, Ti namreč žele ustvariti nekak punktum med zakonom o žganju ter med investicijami, boječ se, da bi sicer Čehi investicijsko predlogo preprečili. Po veliki noči se zopet snide državni zbor, zajedno pa bodeta tudi zborovati delegaciji. Kadar bo to končano, se skličejo deželni zbori. To se utegne zgoditi koncem meseca maja.

Deveturni delavnik. — Socialnopolitični odsek poslanske zbornice je vladni načrt glede uvedanja deveturnega delavnika v premogokopih premenil v tem smislu, da se uvede deveturni delavnik za vse rudarje in sicer za tri leta, potem pa se uvede osemurni delavnik.

Nemška nestrpnost. — Dunajsko županstvo je odslavilo iz službe vse tiste začasno nastavljene uradnike, ki so pri ljudskem štetju označili kak slovanski jezik kot svoj občevalni jezik.

Nemški nacionalci gorenje-avstrijski so imeli minoli teden shod, na katerem so sklenili, da začno v državnem zboru obstrukcijo, kakor hitro bi vlada Slovanom dala kako koncesijo ali kakor hitro bi se obnovila desničarska večina.

Mrzel curek je šinil te dni iz veleoficijozne „Wiener Abendpost“ na francosko časopisje, ki se je na nedostojen način bavilo z osebo nadvojvodov Frana Ferdinanda in Otona.

Rusija. — Pravoslavna cerkev je izobčila velikega pisatelja grofa Leva Tolstega. Mej ruskimi visokošolci je nastalo revolucionarno gibanje, vsled katerega se je car s celim dvorom v največji zimi preselil na svoje letovišče „Carskoje Selo“.

Macedonija. — Iz povse zanesljivih virov se poroča, da je v Macedoniji prenehalo revolucionarno gibanje, in da vlada mir. Bolgarska pač skuša provzročiti nemire, pa brez uspeha.

Vojna v južni Afriki. — Buri so odklonili mirovne pogoje angleške vlade in bodo vojno nadaljevali.

Kitajska. — Mej Angleži in mej Rusi je zadnje dni nastal v Tientsinu tako oster konflikt, da se je ves svet ustrašil, češ, da je vojna neizogibna. Za sedaj se je ta konflikt še poravnal, ali napetost mej Rusijo in Angleško je tolika, da jo z bojznijo opazujejo druge države.

Obrtnija.

O industriji nafte.

Zapadno evropsko časopisje zasleduje z neko bojznijo, a s posebnim zanimanjem delavnost industrijalcev nafte z ozirom na velikanski svetovni naftini kartel, ki bi se utegnil danes ali jutri izvršiti. Ako se to svetovno gorje zgodi, tedaj bodo odjemalci petroleja in drugih naftinih pridelkov prisiljeni, plačevati take cene, kakoršne bodo narekali ti mogočneži, lastniki kartelov, ker jih ne bode ovirala več nikaka konkurenca.

Zategadelj je velezanimivo, ozreti se po dveh poglavitnih točkah kakor centralah naftine produkcije in sicer na Severno Ameriko v države Pensylvanija in Ohio ter na Rusijo — Kavkaz.

Nafto smemo po pravici imenovati dete našega časa.

Znan je bil ta produkt seveda že tudi v starih časih, uporabe mu tedaj človeštvo ni poznalo dokaj.

Še le v drugi polovici minolega 19. stoletja priporil si je polagoma veljavo v industriji. Na koncu prejšnjega stoletja je nafta še le nekako praznovala 40letnico svojega „obstanka“, ker se je baš nekako pred tem časom v Ameriki navrtalo prvi vir nafte, kar je dalo povod poznejši ogromni produkciji. Od tega časa zavzema pa tudi jako važno stopinjo v življenskem prometu.

Takoj po prvih začetkih je nafta potegnila nase pozornost vseh kapitalističnih krogov Severne Amerike, ki so zagledali v tem novem prirodnem čudu nov velik vir množenju svojega bogastva; nastala je med njimi pravcata naftina epidemija. No nade, ki so jih industrijalci stavili v nafto, niso splavale po vodi, marveč plule so v ladiji sreče po leskeči površini naftinih valov; kajti svote, katere so investirali v naftina podjetja, obrodile so v kratkem času bogatega sadu. Že l. 1895. dosegla je produkcija nafte v Ameriki 350 milijonov pudov.

Toda kmalu so dobili Amerikani nevarnega konkurenta na naftini industriji in sicer v Kavkazu v Rusiji. V Rusiji so začeli vrtati na nafto še le l. 1872. Ali od tega časa je produkcija nafte v Rusiji tako silovito napredovala, da je v tem pogledu Rusija že dohitela Ameriko l. 1895., ker je tudi producirala že 350 milijonov pudov nafte jednako Ameriki.

Ali treba je vedeti, da ta silni napredek ruske naftine produkcije ne izvira iz izkoriščanja v industrijske svrhe, temveč iz nerazmerno bogatejših podzemskih zakladov tega minerala v kavkaških zemljah. Kar se tiče tehničnega razvitka, zaostaja ruska naftina industrija daleč za ameriškim.

Surova nafta se le malokdaj prodaja, pač pa se stalno prodajajo razni naftini destilati: petrolej, bencin, vazelin itd., kakor tudi manj vredni odpadki: olja za mazati ter kurivo itd.

Razmerje v naftinih destilatih pa je najbolj pojasnjeno, ako se vzame dejstvo, da znašajo ameriški destilati le 10 do 12 odstotkov, ruski pa celih 70 do 75 odstotkov.

Več kot polovico ruske nafte gre za kurivo. Ž njo se kurijo lokomotive, parobrodi, parna kotla v tovarnah itd. Ne da se tajiti, da je nafta izmed vseh znanih kuriv najizbornejše. Po podatkih ruskega inženjerja Mendeljeva, kateri se je mnogo bavil z rusko naftino industrijo, dasta 2 puda nafte toliko toplote kakor 3 pudi najboljšega premoga ali 7 pudov drv.

Seveda štedijo Američani mnogo bolj z nafto, ker je imajo manj nego Rusi; oni izkoristijo surovi produkt na vse možne načine, da jim nesejo njega dragocene tvarine več denarja.

V Ameriki je tudi promet od vira do rafinerij in dalje praktičnejši nego v Rusiji. Najprej se je odpošiljalo v sodih, pozneje v posebnih vagonih kotlih. Leta 1865. pa se je uvedlo racionalno sredstvo pretakanja naravnost po velikanskih ceveh. Od l. 1879. dalje se pretaka nafto po podzemskih ceveh na stotine milj daljave. Na ta način se najhitreje dostavlja nafto v večja mesta, kjer se jo pridelava. Od tod pa se razpošilja naftine produkte v vse kraje razun v Rusijo in sosednje dežele, Naftovod Amerike znaša danes nad 15 000 vrst daljave.

Kavkaz je v tem oziru seveda zaostal; kajti ves naftovod znaša tu komaj čez nekaj sto vrst. K črnemu morju in v Batunu se razpošilja v vagonih kotlih na jedini transkavkaški železnici. Vsled jako cene vožnje po morju dospe največ produktov na domači trg in v Perzijo. Tu se ni bati ameriške konkurence.

Kako vplivajo prometne okolščine na ceno petroleja, sledi najbolj iz sledečih števil:

Stroški nabave nafte za pud:			
V Baku (Rusija)	18 r. 96 k.	v Ameriki	25 r. 05 k.
čiščenje	6 „ 26 „	„	21 „ — „
dostavljanje itd.	22 „ — „	„	1 „ — „
			<hr/>
			47 r. 22 k. v Ameriki 47 r. 05 k.

vsled česar je cena petroleju v Rusiji (Batum)

28 rubljev 94 kopejk
v Filadelfiji (Amerika) 35 „ 62 „

torej je ruski petrolej za 5 rubljev 68 kopejk ceneji. Da pa ruski petrolej dosedaj še ni mogel konkurirati z ameriškim je vzrok temu to, ker Rusija ne more oskrbeti cele zapadne Evrope s svojim produktom, potem pa tudi to, ker ruski industrijalci nafte (večinoma judje) zahtevajo veliko več čistega dobička nego ameriški.

Do tu smo razpravljali tehnično stran naftine industrije. Kar se tiče gospodarske organizacije, so jednako ameriški industrijalci razumeli izkoristiti svoje dasi mnogo manjše zaloge od ruskih na izreden način. Ugodne krajevne razmere pa so omogočile velikemu ameriškemu industrijalcu John Rochfellerju, da je l. 1882. združil veliko naftinih akcijskih družb v jedno „Standard Oil Trust Bompany“, proti kateri so se vlade v Pensylvaniji in Ohio zaman borile. Omenjena družba peča se z organizacijo prometa, vse družbe v njej so odvisne od jedne skupne uprave, ki imajo skupno blagajno in vlečejo iz nje dobiček. Podjetniki te družbe zamorejo seveda z uspehom konkurirati slabejšim podjetnikom vnanjih družb ter določati petroleju cene. Ta družba se tudi že dolgo prizadeva, da stopi v zvezo z ruskimi industrijalci, s katerimi skupno bi obvladali ves zapadno evropski trg in zadušili vsa druga podjetja. In ruski veliki industrijalci, v prvi vrsti mogočna žida Nobel in Rotschild so bili tudi takoj pripravljeni za tak korak. V ta namen so ruski in ameriški industrijalci imeli poseben sestanek v Rostovu v Donu ali je bil brez uspeha. Kajti vsa ta židovska nakana se je razbila na vplivu manjših ruskih podjetnikov, ki so domačini, in ki imajo velik vpliv v Petrogradu.

V predstojećem je naslikan položaj razvitka naftine industrije, kateri mora zanimati ne le visoke kapitalistične kroge, marveč tudi slehernega državljana.

Ta zadeva pa je tudi radi tega vredna, da se jo jemlje v poštev, ker sega izdatno v trgovinske razmere, ki so buknile baš te dni med Rusijo in Ameriko, in na katerih so v prvi vrsti udeleženi židovski mogotci, ki bi radi podjarmili pod moč svojega kapitala ves svet.

Kmetijstvo.

Kraljeva češka gospodarska akademija.

Največjega pomena za gospodarski napredek je gotovo sklep češkega deželnega zbora, „da se imata ustanoviti v kraljestvu češkem dve kraljevi gospodarski akademiji na mesto dosedanjih višjih gospodarskih zavodov v Libverdu in Taboru“.

Gotovo ne najdemo v vrstah zavednih kmetovalcev nikogar, ki ne bi znal ceniti vrednosti strokovnega znanja, kateri ne bi priznaval že davno dokazane resnice, da k dobičkonosnemu gospodarstvu ne zadostuje samo osebno sodelovanje gospodarjevo in tudi ne najnapornejše delo in prizadevanje, ampak treba je tudi strokovne izobrazbe.

Znajoč velikanski pomen strokovne gospodarske izobrazbe je, kar moramo pohvalno omenjati, češki deželni zbor je vse storil, da more doseči češka mladina po meri predidoče omike primerno strokovno izobrazbo. Po njegovi skrbi so se odprle: pozimske gospodarske šole in kmetijske šole za mladež, katera je obiskovala samo ljudsko šolo; srednje gospodarske šole za mladeniče, ki so obiskovali meščanske ali nižje srednje šole — manjkalo je še tretje, dopolnujoče vrste šol — zavoda, kjer bi se izobraževali mladeniči, ki so izvršili svoje nauke na višji gimnaziji ali na realki ali pa na 3letnih srednjih gospodarskih šolah. Absolventje srednjih šol, ki so se hoteli posvetiti kmetijskemu študiju, so morali obiskati visoko kmetijsko šolo na Dunaju ali kako visoko poljedelsko šolo na Nemškem.

S to napravo je dopolnjena organizacija strokovnega poljedelskega šolstva v Čehih.

Po pravici pozdravlja „Hosp. list“ ta ukrep češkega deželnega zbora kot „veliko pridobitev češkega kmetijstva“; zakaj omika, pravi, „pripomore v zvrhani meri k gospodarskemu okrepljenju najštevilnejše vrste našega naroda — vrste poljedelcev“.

Ali ne velja ravno to v stokrat večji meri za ubogi naš narod slovenski?

Ako hoče naš mali slovenski narod med ostalimi kulturnimi in po številu močnejšimi zavzemati dostojno mesto, je treba, da si vsak Slovenec in še posebno vsak član najštevilnejše vrste poljedelske — pridobi kar najvišje mogoče splošne in strokovne izobrazbe. Res nimamo v domači deželi najvišjega kmetijskega zavoda, — a ža-

lostno je, da ravno Slovenci, čijih jedro vender tvori oratar, tako čudovito preziramo kmetijsko višjo izobrazbo. Le pogledimo kak program dunajske visoke šole za poljedelstvo; tam najdemo komaj nekaj parov Slovencev kot slušatelje, in če se ne motim sta letos cela dva kranjska Slovenca vmes!

Zato Slovenci in zlasti vi, nadepolni dijaki, ki zapuščate letos srednje šole, ne zabite, kateri stan vas je vzredil in zato tudi pri izboru svojega poklica ne zabite vsaj nekateri pokazati temu poljedelskemu stanu svojo hvaležnost s tem, da se sami posvetite proučevanju kmetijske umetnosti, o kateri trdi Friderik Veliki, da je prva umetnost na svetu.

Priliko na najvišjo izobrazbo poljedelsko ima slovenski abiturijent na Dunaju in v novoustanovljenih gospodarskih akademijah mej češkimi brati.

Zato izobrazujmo se; zakaj le kot omikan narod si pridobimo „rešpekta“ pri ostalih kulturnih narodih. Omikan narod ima i pri neprijaznih časovnih razmerah zagotovljeno svojo bodočnost!

Za podporo vinogradnikom.

Polanci: vitez Berks, Žičkar, Pfeifer, dr. Gregorčič in tovariši so stavili te dni v državnem zboru sledeči nujni predlog:

„Skozi desetletja je napredovalo opustošenje vinogradov na Spodnjem Štajerskem, Dolenjskem in v Primorju. Obširne pokrajine, ki so bile ponos posestnikov in so jim dajale toliko dohodka, da so mogli brez skrbi živeti, je trtna uš izpremenila v puščave.

Posestniki teh opustošenih vinogradov žive v največji revščini, izročeni so najhujši bedi, in ker ne morejo sami zmagati velikih stroškov za obnovo vinogradov, morajo zapuščati domovino. Vedno več jih mora vzeti v roke potno palico in se izseliti v daljne kraje, da si poiščejo pogojev za obstanek, katerih jih domovina ne more več dati.

Če še dalje traja ta obupni položaj, tedaj nam nastane dvojna nevarnost: Država izgubi mnogo direktnih in indirektnih davščin, in širne pokrajine bodo izgubile mnogo prebivalcev, vsled česar bo pomanjkanje poljskih delavcev — že sedaj jako občutno — postalo še mnogo večje.

Kar je država doslej izdala na podporah za obnovo vinogradov, nikakor ne zadostuje. Obnovo vinogradov jako zadržuje to, da je državna pomoč odvisna od vspehov sodelovanja posameznih deželnih zborov.

Te velike nevarnosti, ki jih je provzročilo opustošenje vinogradov v omenjenih pokrajinah, je mogoče odstraniti le s tem, da se začne velika, odločna, čisto državna pomožna akcija, brez vseh ozkosrčnih ozirov, neodvisno od sodelovanja deželnih zborov in od prispevkov deželnih zakladov.

Ko je svojedobno država podpirala vinogradnike v bizeljski okolici spodnještajerski, ki je bila najprej opu-